

תוכן עניינים

1. מבוא 3
2. הקדמה 4
- הגדרה משפטית למונח "נאמנות" ודיני הנאמנות בישראל 4
- רקע כללי, מהו "מיסוי נאמנויות" במשפט הישראלי 6
3. יחס המשפט הישראלי לנושא מיסוי נאמנויות 8
- העקרונות לחיוב הנאמנות במס 8
- יחס החקיקה והרפורמות השונות במיסוי נאמנויות 9
- יחס הפסיקה הישראלית לסוגיות במיסוי נאמנויות 13
- נאמנות בהתאם לחוק מיסוי מקרקעין 15
4. דיון בסוגי הנאמנויות הקיימים במשפט הישראלי 16
5. משפט משווה 19
6. סיכום מסקנות והמלצות 21
7. ביבליוגרפיה 24

מבוא

אחת הסוגיות המוכרות והפיקנטיות המעוררת שיח משפטי נרחב הינה סוגיית מיסוי נאמנויות. סוגיה זו מעסיקה את המשפטנים מזה שנים רבות, בין היתר לאור העובדה כי הנאמנות מהווה כלי ואמצעי לתכנוני מס לגיטימיים בקרב הריבון. נאמנות הינו הליך המוכר בעולם המשפט מזה שנים רבות, מטרת הנאמנות הינן שונות ומגוונות כאשר המטרה העיקרית הינה העברת הבעלות בנכסים של הנהנה לידי הנאמן כך שלנאמן בעצם אין שום זיקה משום סוג שהוא לנכסים אשר עליהם הוא אמן. לנאמנות תפקידים ומטרות שונות, כגון: ניהול נכסיו של הנהנה בצורה הטובה ביותר עבורו ולטובתו תכנון מס לגיטימי ועוד. הייחודיות של מוסד הנאמנות הינה העובדה כי קיימת הפרדה מוחלטת בין הבעלות הרשמית על נכסי הנאמנות והחזקה בהם לבין ההנאה הכלכלית המתקבלת כתוצאה מהנכס.

המשפט הישראלי עבר מספר שינויים ופרשנויות במסגרת רפורמות שונות בחוקי המס השונים וניתן לראות כי במשפט הישראלי הנאמנות מסווגת לסוגים שונים שלפיהם נקבע שיעור המס. במסגרת עבודתי בחרתי לבחון כיצד בא לידי ביטוי נושא מיסוי נאמנויות במשפט הישראלי, לצורך מענה על שאלת מחקרי אחק את הדיון לפרקים ופרקי המשנה הבאים:

בפרק הראשון לעבודתי - אבצע הקדמה לנושא בו עוסקת עבודתי מיסוי נאמנויות, כאשר נושא זה מורכב משתי מרכיבים עיקריים: "נאמנות" ו"מס". לצורך הדיון אחק את את הפרק ל-2 פרקי משנה כדלקמן: -בפרק המשנה הראשון אציג את מוסד הנאמנות ודיני הנאמנויות באופן כללי בראי המשפט הישראלי. -בפרק המשנה השני אסקור ואציג באופן כללי את נושא "מיסוי הנאמנויות" במשפט הישראלי, לרבות הגדרות, מונחים וחקיקה המסדירה את מיסוי הנאמנויות.

בפרק השני לעבודתי - זהו בעצם הפרק המרכזי לעבודתי במסגרתו אדון בייחס המשפט הישראלי לנושא מיסוי נאמנויות, לצורך הדיון אחק את הפרק לארבעה פרקי משנה כדלקמן: - בפרק המשנה הראשון אדון ואציג בעקרונות החלים במשפט הישראלי לחיוב הנאמנות במס. -בפרק המשנה השני אדון ואציג את ייחס החקיקה והרפורמות השונות שהתרחשו לאורך השנים בשיטת משפטנו בכל הקשור למיסוי נאמנויות. -בפרק המשנה השלישי- אציג ואדון בסוגיות שונות מן הפסיקה הישראלית בכל הקשור למיסוי נאמנויות על מנת לשקף את ייחס הפסיקה הישראלית במיסוי נאמנויות. בפרק המשנה הרביעי- אדון בנושא נאמנות בהתאם לחוק מיסוי מקרקעין והוראותיו הקונקרטיות והנפרדות.

בפרק השלישי לעבודתי - אציג באופן כללי את סוגי הנאמנויות המוכרים במשפט הישראלי לצורך מיסוי הנאמנות לאחר הרפורמות השונות והתיקונים 147 ו-197 לפקודת מס הכנסה.

בפרק הרביעי לעבודתי - אבצע דיון במשפט המשווה בשיטות משפט זרה בכל הקשור למיסוי נאמנויות, לצורך הדיון אציג את ואדון במדינת ניוזילנד.

בפרק החמישי - אבצע סיכום ממצאי עבודת מחקרי, אציג את מסקנותיי כיצד המשפט הישראלי מתייחס לסוגיית מיסוי נאמנויות ואציג את עמדתי ורעיונות לשיפור המצב המשפטי הקיים כיום.

הקדמה

הגדרה משפטית למונח "נאמנות" ודיני הנאמנות בישראל

הנאמנות היא הסדר משפטי לפיו אדם המכונה בשפה המשפטית: "נהנה או יוצר" מעביר את נכסיו לניהולו של אדם אחר המכונה בשפה המשפטית "נאמן". נאמנות משמשת אותנו כמעט בכל תחומי החיים והרשימה ארוכה ומגוונת לרבות: חלוקת רכוש בין משפחה, תכנון מס לגיטימי, הפקדת כספים לצורכי צדקה, בריאות, דת חינוך ועוד.¹ נאמנות המכונה בלועזית Trust הינה הליך המוכר בעולם כולו ואף במשפט הישראלי. ההגדרה המשפטית של המונח נאמנות הינה: התחייבות הכובלת את הנאמן לקחת אחריות ולטפל ברכושו של הנהנה ולטובתו או לטובת מטרה מסוימת. באופן כללי הנאמנות מתנהלת בין שלושה צדדים: היוצר, הנהנה והנאמן יש לשים לב כי במקרים מסוימים היוצר עשוי להיות גם הנהנה בנאמנות.² מוסד הנאמנות הינה מוסד המבוסס על שיטת המשפט המקובל, המשפט המקובל מעניק למונח נאמנות הגדרות רבות ומגוונות אבל המשותף לכולם הוא המבנה המשפטי הזהה להם. לדוגמה ניתן לקחת את ההגדרה המשפטית של נאמנות מהאמת האג, להלן ציטוט: "המונח 'נאמנות' מתייחס למערכת יחסים משפטיים הנוצרת בחיי אדם ('היוצר') או לאחר פטירתו של היוצר, כאשר נכסים מופקדים בשליטת הנאמן לטובתו של הנהנה או לטובת מטרה מסוימת".³

מוסד הנאמנות הוכר במשפט הישראלי לפני יותר מ-40 שנה במסגרת סעיף 69 לחוק מיסוי מקרקעין, לרבות במסגרת לדין הכללי בחוק הנאמנות. יחד עם זאת, המונח נאמנות מבחינת דיני המס נותר עמום שנים רבות דבר אשר הוביל למחלוקות רבות בין שלטונות המס בישראל לבין המייצגים והנישומים.⁴ המשפט הישראלי מגדיר בסעיף 1 לחוק הנאמנויות כי: "הנאמנות היא זיקה לנכס שעל פיה חייב נאמן להחזיק או לפעול בו לטובת הנהנה א למטרה אחרת".⁵ בהמשך קובע החוק כי יצירה של נאמנות תהא על פי חוק, על פי חוזה עם נאמן על לפי כתב הקדש.⁶ באופן כללי הנאמנות משמשת ככלי על מנת לקבוע הפרדה על בעלות רשמית בנכסים, בשליטה בנכסים וניהול הנכסים בהפרדה מהבעלים המקורי של הנכס שהוא בעל הזכות ליהנות בסופו של יום מפירות הנכסים.

להלן אציג מספר הגדרות מהותיות כשעסקן במוסד הנאמנות:

יוצר הנאמנות - זהו יוזם הנאמנות מייסדה, המונח יוצר לא הוגדר מבחינה משפטית בצורה אחידה אך מקובל בשיטות המשפט השונות לראות ביוצר כישות המעבירה לתוך הנאמנות נכסים ובכך בעצם היוצר יוצר את קרן הנאמנות. היוצר תפקידו לבחור את הנאמן שתפקידו יהיה לנהל את הנכסים בקרן הנאמנות. היוצא יעביר לנאמן הסכם משפטי המכונה בשפה המשפטית "כתב נאמנות" שיפרט את ניהול ההליך, כגון:

¹ אדם חפרי-וינגרדוב, "דין הנאמנות בישראל: מאבני נגף לאבני חן?", משפטים מה תשע"ו, עמ' 440.

² עו"ד טל-ירון אלדר, דוח הוועדה למיסוי נאמנויות, תמו"ז תשס"ג-יולי 2003, בעמ' 9. ניתן למצוא את הדוח באתר הבית של מס הכנסה בכתובת: www.mof.gov.il/itc.

³ Convention of the Law Applicable to Trusts and on their Recognition (1985), מתוך דוח הוועדה למיסוי נאמנויות, שם בעמ' 9.

⁴ עו"ד נדב שגיא, "חייה ומותה של הלכת חזון והחזרת כבודו האבוד של מוסד הנאמנות", מיסים כב/4 (אוגוסט 2008) א-103.

⁵ ראה סעיף 1 לחוק הנאמנויות, תשל"ט-1979.

⁶ ראה סעיף 2 לחוק הנאמנויות, תשל"ט-1979.